„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску; Србију Црну Гору
друге стране земље.

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт „	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 115. У Новом Саду, у уторак 14. (27.) јуна 1911. Година XXVII.

Далмација и избори.

Је ли та наша Далмација какав забити крај, о коме се не води рачуна, за који се нико не брине? Па ипак ми Срби и Хрвати можемо да назовемо ту Далмацију нашом *лепом Далмацијом*, можемо да се сњоме поносимо. Тамо у суседству, преко Јадранскога Мора истина стоји лепа Италија, али шта су оне преко пута пљоснате талијанске обале Јадранскога Мора према поноситим обалама наше Далмације, шта оне мајушне талијанске „marine“ према нашим великим далматинским лукама! Да! Ми се можемо поносити са нашом лепом Далмацијом. Али Хрвати и Срби некако су у тој лепој Далмацији тога жалоснога удеса, да су *бачени* у тој лепој земљи у неки закутак, па како им је, тако им је. Нико се за нас не брине, па да немамо ону жилаву отпорну снагу, да не дамо наше народно биће, давно би нас било нестало са лица земље, па би се место нас у нашој лепој Далмацији ширили туђинци. Шта смо све имали да препатимо од млетачкога господства, па после аустријско-немачкога господства, које је све млетачко зло са талијанштином продужило баш да нам даје осетити своје господство, то казује патничка историја наше Далмације. Хрвати и Срби боре се ево већ неких педесет година, да се могу ослободити од туђинштине, од талијанштине, и ево тек од неколико година како је могао продрети наш лепи језик у званија и како извојевасмо, да синови нашега народа буду бирани и у сабор и у царевинско веће. Част и поштење талијанском народу. Хрвати и Срби клањају се талијанској култури, талијанском слободоумљу, па Хрвати и Срби имају много да захвале своме изображењу талијанској култури. Али у Далмацији су Талијани далеко били забасали, кад су хтели онај мајушни део талијанскога народа да ставе на место Хрвата и Срба, шта више, да у име талијанштине и одроде Хрвате и Србе.

Сопственом снагом Хрвати и Срби знали су себи наново стећи своју домовину, где су данас господари у тој лепој Далмацији.

Али од куд Далмација да припада онамо, где не би требала да припада? Од куд да су Хрвати и Срби у једној и истој монархији отцепљени од своје браће? Шта Хрвати и Срби имају посла са »Цислајтанијом«. Та наш народ је у великој већини тамо у Банији, тамо у бившој Крајини, па тамо би требала да припада и Далмација. Давно и давно је то поклич у Хрвата и Срба: *Тројединица*. Више је од пола столећа, како тај поклич траје, да се Далмација спои са Хрватском и Славонијом, па да имамо праву Тројединицу не само на папиру, него на историјској основи праву Тројединицу. А да у жељи сједињења није било разлике између Хрвата и Срба, то се можемо позвати на све одличније родољубе међу Србима. Истина, у оно доба, кад је неко време био поклич: *нема Срба*, били су Срби у Далмацији *аутономаши*, али ипак прави српски родољуби нису се дали заводити са оном изреком далматинских Талијана: Serbi domani, Croati mai (Срби сутра, Хрвати никад).

Још пре четрдесет и више година и пок. *Милетић* и писац ових редака били су за спојење Далмације са Хрватском и Славонијом.

Па су стари српски родољуби доживили ону величанствену задовољштину, да кад су посланици на далматинском сабору дознали за пресуду у Загребу у „велеиздајничкој“ парници против Срба, да је далматински сабор у *истом тренутку* једнодушно прекинуо саборску седницу и посланици са индигнацијом оставили саборску дворану. Ту међу Хрватима и Србима у Далмацији није било разлике.

Избори за царевинско веће у Бечу, што су ових дана обављени у Далмацији, показују на сваки начин *успех* у бистрењу родољубивих стежња. Хрвати и Срби нису имали више да савлађају оне негдање тешкоће у борби са талијанским Далматинцима. Данас талијански елеменат у Далмацији готово ишчезава према Хрватима и Србима. Истина, да су данас у Далмацији Хрвати и Срби подељени по разним странкама. Али ипак и ту се види успех на боље. Има истина и у Далмацији *Франковаца*, али ти баш у Далмацији врло опадају. Најјача је међу Хрватима у Далмацији *странка права*. Праваши се у Далмацији сматрају као најчистија хрватска странка. Али и ту има некога преображаја, јер данас хрватска поповштина у Далмацији није више тако моћна као некад. И у том успеху види се и у Далмацији уплив из Загреба. Види се, да је баш из Загреба најмоћније знала деловати у Далмацији: *хрватско-српска коалиција*. Она узвишена мисао *народнога јединства* има својих ревносних апостола и у Далмацији. Врсни хрватски родољуб др. *Лорковић* није жалио труда да још пре две године сиђе у Далмацију, те да растера лажне апостоле Франковштине. Сам Јозуа *Франк*, који је у оно доба још био здрав, мислио је, да ће у тријумфу прећи Далмацију, али је искусио ужасан фијаско.

Данас и Хрвати и Срби могу бити задовољни са најновијим изборима за царевинско веће у Бечу. Хрвати су понајвише изабрали своје људе. Међу хрватским родољубима није могао фалити *Бијанкини*, који је у дугом ниву година у најтежим приликама заступао хрватске интересе, па интерес укупнога нам народа. Срби су успели, да као и до сад изберу *два* посланика у царевинско веће у Беч. Врли српски родољуб др. Душан *Бањац* изабран је као у неком триумфу са **6450** гласова. Потеже је ишао избор у *Боки Котској*. Ту су Срби као Срби на разне странке, чисто ради локалних интереса, и локалних личности поцепани. Али су Бокељи ипак успели, да са већином изаберу честитога Србина, свога сина, дра *Вукотића*. Надамо се, да ће тај нови српски посланик заиста достојно заступати на царевинском већу у Бечу своју српску Боку и укупне интересе Српства. Како одскачу ти честити Срби у Далмацији и у Боки према Србима у Угарској! Срби у Далмацији могоше изабрати бар *два независна Србина, а Срби у Угарској не могоше изабрати баш ниједнога независнога Србина*. У Далмацији, ако ћемо овамо рачунати Дубровник, има једна посебна странка, мимо других далматинских странака, а то је *странка католичких Срба*, којих је центар сам Дубровник, са својим историјским предањима. Жао нам је, што се у духу народнога јединства нису могли сложити Хрвати и Срби да изабару за посланика из те странке католичких Срба. За нас би било значило победу једнога начела, да је изабран честити др. *Пуљези* из Дубровника за посланика на царевинско веће у Беч.

Међутим како смо се надали, добро смо још и прошли са изборима у Далмацији за царевинско веће у Беч. Народна свест на све стране пробија у народ у Далмацији. Према негдањем стању у Далмацији, можемо рећи: e pur' si muove!

=

Видовдански дар.

Сви ми знамо, шта је Видовдан. Као да се то није догодило пред толико векова, него да је јуче било, тако живи у нашој памети. Код спомена тога имена осећамо дах светиње, као да смо у цркви на велики празник. Тужни смо а и весели. Боли нас, што смо пали неслогом, али се поносимо, што нам стари јуначки падоше.

Видовдан је показао најбоље, да није доста имати само храбрости, треба и слоге, разбора и увиђавности. Видовдан је прошао, али ће опет доћи, управ он долази сваки дан. Ми га доживљујемо и он не мора бити бој оружјем, гвожђем, него памећу и слогом. Ако туђинац продре у наше крајеве, закупљује наше лепе земље, онда је то Видовдан. Све што се туђе шири на штету нашу, то све приправља један велики Видовдан, који ће бити страшнији од првог.

У природи све ратује. Ко је сла-

ЛИСТАК.

У спомен Филипу Оберкнежевићу.

— Надгробни говор Милана А. Јовановића —

Свршио си час, драги учитељу, пошао си, многопоштовани колега кући, својим милима, да се поодмориш од племенитог ал' тешког рада, али јао нама! то није онај час, на коме си ти нас на класичном језику племенитих, не модерних старих учио, dulce et decorum est pro patria mori (да је слатко и славно за домовину мрети) и τὸν δρῶτα τῆς δ'ἀρετῆς προπαρῳῖδεν ἔδηανκοί δεοὶ ἀδανατοι (да су богови оставили, да трудом, неизмерним трудом, смртни долазе до врлине) и много благо, право благо црпао си с нама из дана у дан из оних вечито класичних врела рад, да идеалном љубави напуниш своје ученике према свему, што је лепо, добро и поштено.

Ово није тај час, драги учитељу, ово свршаваш Ти час вредног Твог живота и не полазиш Твоме скромноме, професорском муком и уштедом поштено стеченом дому и не идеш Твојој љуби, Твоме сину, и Твоме брату, да се у питомој њиховој средини поодмориш, па да поново на посао пођеш, већ Ти полазиш ево вечитој кући на овоме свету и оним Твојим милима, који нит' роморе, нит' говоре.

Авај нама! Остављаш нас за навек! Као да су сви послови на њиви народнога рада посвршавани, као да мили наш народ има на одмет оваких синова као што Ти беше, као да су нама лепи дани већ извојевани, као да не ће требати нама више борбе, културне борбе, Твоје борбе да се одржимо, оснажимо и напредни будемо.

И школа српска, гимназија наша, врсни многогодишњи професору наш, треба још увек Твога савета, књижевност наша треба још увек сарадње Твоје, дични и можда најстарији члану матичина књижевном одељења и многогодишњи председниче му; народно мезимче, српско народно позориште треба још увек Твоје потпоре, сав народни наш рад још треба овака радника као што беше Ти, драги покојниче наш!

Још младом, тек момчету од 20 година потреба народна одреди, да образује душу и срце узданице сваког народа. Па скоро по столећа дизао си генерацију за генерацијом, из године у годину попуњавао си убојне редове културних бораца, јер живот српског народа у овим странама је то што и борба.

Ил' делао у породици, ил' у школи, ил у „Матици“, позоришту, или ма где у народу: *Увек си тежио за добрим, увек си добро хтео, увек си се за добро борио!*

Па сад нас ево по закону природину остављаш и полазиш у вечитост, полазиш Гавриловићу и Мошевићу, Петровићу и Сандићу, Поповићу, Недељковићу и Бошњаку, поздрави и ту нашу колегију и реци јој, да се шири она кућа, којој они беху посветили вас свој племенети живот, реци им да се множи број становника те куће, кажи им да Србин културно иде напред, да бивши њихови ученици поштују оно, што им они у аманет оставише: *да род свој љубе, да за њ живе.*

А сада, кад се ево овом кратком речи опростих од Тебе, као што си за оваке прилике увек желио, драги покојниче, прими топлу захвалност од многобројних бивших Твојих ученика свих генерација, које си дизао, прими топлу захвалност од ожалошћене професорске колегије наше гимназије, прими топлу захвалност од целог народа српског, добри сине његов!

Хвала Ти и Слава!

бији онај пропада, а јачи се шири и на несрећи нејачег зида своју будућност. Тако је код биљака, животиња, људи, па наравно и народа. Ми знамо да имамо много непријатеља, сви они раде на том, да нас упропасте, јер тим себи стварају лепшу будућност.

Па кад знамо то, хоћемо ли скрстити руке, доћи као јагње под нож, или ћемо напрегнути све силе и борити се.

Каква ће бити наша будућност, зависи од нас самих. Бољи живот неда се исплакати, измолити, него израдити. Не треба се уздати у туђу помоћ, јер често »туђа помоћ наплата је скупа«, боље је и лепше ослонити се на своју снагу и радити него извиривати на другог и чекати од њега помоћи.

Како да се спремимо? Прво сваки нас мора бити човек на месту, а не улизица и слабић, јер народ кукавица никад није имао будућности. Морамо бити спремни на жртве одбацујући своју корист и положај. Јер ако није добро мому брату не може бити ни мени. Ако гњече наш народ у једном крају, то нас гњече све, јер сви смо једно. Увек морамо осећати сви за једног и један за све.

У нашој борби ми имамо школе, соколе, земљорадничке задруге, читаонице и остала српска удружења, њих морамо ојачати што већма, да нам победа буде сигурнија.

Ми плаћамо држави порез, да она може живити и да буде уређенија. Кад би сви ускратили порез, настаје смрт и државе више нема. Исто је и са нашим српским установама. Ако хоћемо да цветају, морамо их издашно помагати, не дајемо ли ништа, оне пропадају, али и ми с њима.

Видовдан ће доћи, али ми морамо гледати, да тај пут не упропасти нас, него наше непријатеље. Некадањи тужни Видовдан нека замени нови, од кога ће туговати душмани наши. Стога јачајмо се међусобно, а особито помажимо наше српске установе. Уведимо народни порез. Кад морамо и можемо давати држави толики новац, подајмо нешто и за наше чисто српске ствари.

Народни порез мора давати сваки Србин и Српкиња. Он не мора бити велики, нека свако даде по један новчић, али свако. Ко хоће да даде више, нека му је просто. Сетимо се, колико само једног дана у години потрошимо неразумно на пиће или друге лудости. Кад би нас сваки дао оно новца, што само једног дана потроши на глупости, добили бисмо толику своту, да се морамо чудити.

Тај народни порез треба звати Видовдански дар, јер њим ћемо ојачати и спремнији бити за нови Видовдан. Тај дан нека се човек одрече уживања, па оно што би потрошио, нека даде као самопрегор за коју добру ствар.

У местима где су земљорадничке задруге, соколи, читаонице, могу они скупљати новац. Где тога нема тамо спада у дужност свештеника, учитеља и угледнијих сељака. Камо треба новац слати, то ће они сами знати, главно је да се скупи, а свакој доброј српској установи потребна је помоћ.

Где се то не може учинити на сам Видовдан, може се радити пре или после њега, а особито треба на црквеним славама скупљати што више, јер тамо се највише пробанчи и прочерда.

Тај народни порез скупљају и остали народи, који воде борбу, а особито Чеси, Пољаци, па и наша најближа браћа Хрвати и Словенци. Сви су ови народи увидили колико је важан тај народни порез, па се надамо, да и ми Срби нећемо заостати.

Браћо ратари! Ако поштујете прошлост, ако се дивите Косовским јунацима, ако љубите Српство и мио, вам Видовдан порадите сваки у свом кругу. Ви свеснији растумачите другима шта је Видовдан па у договору са народном господом скупљајте Видовдански дар. Колико скупимо најбоље ће показати и колико вредимо, јер празне речи не вреде, главно су дела. Који крај скупи више тим боље показује, да схваћа своју дужност и да је родољубивији.

Са тим жељама, да се што боље остваре нека вам је срећан бели Видовдан! *М.*

* * *

Ко најповршније прати живот и штампу наше браће Словена могао је читати о прикупљању народне порезе. Чеси, Пољаци, Словенци, па сада и Хрвати имају један дан у години кад се свуда и од сваког прибира прилог за народне институције.

Познато је да чешка Матица Школска скупи годишње око *један милијун круна*, наравно не све у један дан, него током године, али зато треба знати колико још скупе остале установе: Соколи, књижнице, разна шпортска удружења итд.

За Чесима не заостају Пољаци, који тим начином не само врше самообрану, него и освајају од Немаца особито земљу.

Од скора су почели и Хрвати, а изгледа да ће ове године успех бити највећи, јер је агитација необично жива и велика.

Наша браћа у Србији увидили су такође важност народне порезе, па су отпочели око организације Видовданског дара. Посао врши „Народна одбрана“, а ставила си је у задаћу, да скупи 1.000.000 динара. Док сума не достигне ове висине не сме се трошити, једино онда, ако би отаџбина дошла у опасност. Кад достигне суму од једног милијуна, онда ће се од интереса помагати најважније институције у нар. организму.

Видовдански дар код нас отпочео је пре осам година. У почетку прве две године била је агитација доста жива, па је било и успеха. И ако су учествовала тек понека места као Загреб, Петриња, Двор итд. После као да се заспало место да се јаче продужило у том правцу.

Треба ли доказивати важност Видовданског дара. Та доста је већ само то, што видимо како остали народи раде, па им то носи огромне користи. Уз то сваки зна, да је наша просвета заостала, соколство и шпорт такође, а да о народном здрављу и не говоримо, јер ту је још неутешније него игде.

Зато скупљајмо Видовдански дар чим више. На Видовдан нека се одржи помен у цркви, а по том свећеник разложи значај Видовданског дара и опасност која лежи у модерном Видовдану.

Скупљати највише требају соколи, земљорад. задруге, читаонице и остале корпорације, а где ових нема свештеници, учитељи, занатлије, трговци, сељаци. *Нека буде мало али нека даде свако*, јер у том одгојном примеру и у тој солидарности и лежи величина и значење Видовданског дара.

Кому да се новац шаље? Ми имамо две институције младе, које засад потребују највише помоћи, а те су Соколство у „Српско просветно друштво“ у Загребу. Што се укупи за соколство треба директно послати у Карловце, па ће се отуд праведно поделити свима соколима, односно тамо где је најпотребније. Што се тиче »Српског просветног друштва« најбоље је новац зањ уложити у банку под именом улагача, јер још нису правила одобрена. Кад друштво проради, треба му једноставно уручити новац.

Наравно је, да се новац може и треба давати и локалним установама, које оскудевају. Што би се ту скупило у Новом Саду, Сомбору итд. може се оставити томошњим српским потребним установама, но политика је искључена. Нарочито треба обратити пажњу, да се скупља свуда, по трговинама, гостионама, разним банкама, удружењима и становима.

У Раваници треба да се размаха најјаче скупљање, јер тамо буде на десетине хиљада народа. Не смеју се сметнути с ума црквене славе, него и тамо треба купити ма не био Видовдан. Уопће Видовдански дар не мора бити везан за 15. јуни, него се може купити увек, кад прилике дозволе.

Код ове ствари треба само рада и воље, колико тога имамо показаће најбоље одзив света. На годину ће „Српско просветно друштво“ у Загребу провести у том целу организацију. **Г.**

Чок-јашлук србијанских радикала.

Београд, 10. (23,) јуна 1911. г.

Путовање султана Мехмеда V. по Старој Србији би и прође. Наше изасланство, које је требало да поздрави султана на Косову, извршило је своју мисију у Солуну, дакле на противном крају царства, а не у близини границе, као што је то обичај.

Заиста мора човеку пасти у очи, да наши листови, па чак и опозицијони, врло мало или боље рећи ни мало не пропратише тај догађај. Ако није био »mot d' ordre« од стране владине, онда је заиста необјашњиво, како да се овдашње јавно мњење тако мало заинтересује за тај догађај. Младо-турски режим налази за потребно, да чини једну велику манифестацију у дуплој циљи: да покуша умирити покрет арнаутски и да сигнализира Европи, а посебице балканским државама: да је данашња Турска довољно јака, да одржи у целини целу своју територију у Европи и да даде на знање то свакоме, који би се дрзнуо, да тражи нешто на рачун њезине територије.

Ми Срби у опште, а специјално Србија као «Пијемонат Српства» највише смо тангирани тим чином, који су Младотурци измислили, да покажу зубе балканским народима, — баш тиме, што су садашњи турски власници изабрали *Косово* за ту циљ. Не треба много да говоримо о томе, шта је Косово за нас, и зато је тим неразумљивије, што је данашња влада у Србији сматрала за нужно, да шаље *специјално изасланство*, да поздрави султана на турскоме земљишту, и то *баш на Косову пољу*, јер првобитна идеја је била та, да се султан поздрави на самоме Косову.

Нико не може да разуме, како је могла српска влада да буде тако и кратковида и несавесна, да се реши на тај корак, који је, истина, једна гола формалност по изгледу, али која дубоко задире у наше национјоналне осећаје, а и као политички акт био је сасвим непотребан и промашио је своју циљ. Зар *српска влада* да поздрављ султана турског на *Косову* и то онда, кад *Турци тим путовањем свога суверена очевидно демонстрирају пред целом Европом* и за ту демонстрацију избирају баш Косово поље, дакле погибију српску?! У томе смислу разумели су то и највећи европски листови па и овдашњи странци, само јавно мишљење у Србији остаје хладно према томе, и овдашњи листови, који много незнатније прилике не пропуштају да владу нападну, овога пута сасвим неразумљиво ћуте. А то решење српске владе мора тим више упасти у очи, што *ни једна друга држава балканска није сматрала за нужно да шаље какво изасланство султану*, само се српска влада у томе одликовала! Зато је и добила добар шамар од Турака, јер султан т. ј. влада турска је изјавила нашој влади, да не ће мисију српску примити на Косову, него тек у повратку султанову у Солуну! Изгледа, да је *султан више водио рачуна о осетљивости српскога племена*, него влада српска. Но није то, него је то турска влада учинила из своје *политике*, не хотећи дозволити, да се приликом бављења султанова у Старој Србији, где је претежно српски живаљ, и најмања пропаганда чини у корист тога живља.

Из свију тих разлога, дакле, а највише из разлога национјонално српских тај је корак од стране српске владе био *сасвим неразмишљен*, јер ма колико да је Србија у пријатељству са Турском — кад смо већ дотле дотерали да нам не остају никакве друге комбинације, него пријатељство са Турском — српска влада није смела никад изгубити из вида значај тога чина и значај косовске погибије за српско племе, и то још у времену, кад друга српска држава, *Црна Гора*, стоји скоро на ратној нози са Турском.

Его, тако *радикали* воде спољну политику Србије. Заиста се може рећи, да Миловановић није сретне руке, ма да је врло даровит човек и изврстан дипломата од заната, али то није све, јер ко не уме *самостално* да води политику једне земље, тај није дорастао да стоји на челу спољне политике једне државе, која има тако огромних задатака пред собом. Али није он једини одговоран за такву политику, него и *шеф* владе и цео радикални режим.

Најбољи доказ, колико су радикали својом ситничарском политиком заглупили овај народ, то је, да се преко такве ствари, која је предмет овога чланка, прелази ћутке!

Д. М.

---

† Проф. Филип Оберкнежевић.

Један од старе гарде у српској народној борби сишао је у гроб. Професора Филипа *Оберкнежевића* више нема. Свима, који су га познавали, био је мио и драг, а својим старим друговима остаће за увек незаборавим. Филип Оберкнежевић припадао је оном малом броју новосадских српских патрициских породица, које данас сасвим ишчезавају. Достигао је старост од 72 године, па зато памти и онај с т а р и с р п с к и Нови Сад, пре године 1848. па и онај Нови Сад у новом облику, који је у велико прорешетан са несрпским елементом. Филип Оберкнежевић доживео је све грозоте грађанскога рата од год. 1848., па је при бомбардовању и пропасти Новога Сада год. 1849. спадао у оне српске фамилије, које су из пожара Новога Сада једва живот спасле. У бежанији после пропасти Новога Сава свршио је гимназију у Винковцима и ту је испит зрелости положио. Струке су му биле стари језици: грчки и латински. Постао је професор на малој, а после на великој новосадској српској гимназији. У дугом низу година био је омиљен и својим друговима професорима и својим многобројним ђацима. Значајно је, да Филип Оберкнежевић и као професор класичне филологије, није никад био педант за изучавање старих језика, већ је гледао да се неким новим методом о л а к ш а својим ђацима изучавање старих језика.

Филип Оберкнежевић био је у с в е м у к а р а к т е р и то карактер С р б и н а. Кад су за време комесара мађарске владе барона М а ј т е њ и ј а започела гоњења против српске новосадске гимназије и против патрона и против професора, Филип Оберкнежевић са неким својим друговима подржао и прекужио је све гоњење. Био је више од године суспендован од службе у сасвим оскудним приликама, те је на послетку морао бити репонован.

Филип Оберкнежевић био је један од највернијих и најистрајнијих присталица наше старе српске народне странке, што је стајала под вођством Милетићевим

Радио је од постанка у Милетићевој »Застави«, а после у »Бранику«. Дубоко је жалио раздор у српском народу, па је имао неко сажаљење и неко огорчење за демагошки правац оне странке, која је злоупотребљавала име Милетићево, Кад је по својој старости као професор ступио у заслужени мир, у највећој мери је уважавао и поштовао оно коло српских родољуба, који су се скупили око »Браника«. Често је уздахнуо, па и на својој болничкој постељи би рекао: *шта ће бити од Срништва, кад нестане оне генерације, која се скупила око »Браника«*?!

Филип Оберкнежевић имао је тешких удара у свом животу, али је све ударе управо стојички знао да подноси и никад се није тужио на своју судбу.

Био је у велико уважен и поштован у читавом новосадском грађанству. То се показало и у великом саучешћу при његовом погребу у недељу 12. јуна т. г. На отвореном гробу опростио се са врлим покојним дирљивим речима његов колега и професор Милан А. *Јовановић*.

Нека је честитом професору Филипу Оберкнежевићу лака земља и вечити помен у српском народу и међу његовим пријатељима и многобројним друговима!

*

У знак своје дубоке жалости за преминулим другом и велезаслужним просветним радником српским издала је професорска колегија српске велике гимназије новосадске ову посмртну објаву:

«Професорска колегија српске православне велике гимназије новосадске јавља с тугом у срцу и болом у души, да је многогодишњи и многозаслужни, сада умировљени професор ове гимназије *Филип Оберкнежевић* заменио овај свет бољим данас 11. (24.) јуна о. г.

У Н. Саду, 11. (24.) јуна 1911. године.

Тужна колегија.«

Уредба

о прописима и поступку при давању давању хипотекарних зајмова из српских православних народно-црквених фондова и заклада, поверених управи срп. правосн. народног црквеног саборског одбора, како је ову уредбу нар.-црквен. сабор примио.

(Свршетак.)

§. 7.

Код земљишта се установљује вредност тако:

1.) да се узме 100 струки износ директне порезе на земљу (изравна земљарина.)

2.) или да се узме 20-струки износ прихода, који је заведен у катастралном земљишнику (катастралној књизи).

3.) или се установљује судском проценом и то у случајевима где вредност установљена начином под 1.) и 2.) наведеним не одговара ни приближно фактичној вредности земље.

§. 8.

Код кућа се установљује вредност:

1.) где се плаћа разредна кућарина, тако да се узме 200-струки износ годишње кућарине.

2.) где се плаћа најамна кућарина, да се узме 100-струки износ исте.

3.) код других зграда, као и у случајевима где вредност кућа установљена начином под 1.) и 2.) наведеним, не одговара ни приближно фактичној вредности, може се вредност установити дати и судском проценом.

§. 9.

Куће и остале зграде, у залогу дане, имаде дужник на свој трошак од пет до пет година против штете од пожара до потпуне фактичне вредности њихове осигурати, код једног друштва за осигурање, против кога саборски одбор нема приговора.

Дужник је дужан за осигурање без прекида одржавати.

Занемарење ових дужности повлачи за собом одмах отказ зајма: а саборски одбор је дужан у погледу одржања осигурања учинити без одлагања расположење на терет и трошак дужников.

Полице се имаду прикључити списима, који се на зајам односе; а ради обнављања осигурања у потребном времену има се водити засебан евиденцијални списак.

§. 10.

Зајмови се морају укњижити на непокретнинама у залог понуђеним у корист срп. прав. нар. црквен. фондова и заклада у Сремским Карловцима у грунтовним књигама и то на првом месту. Добивеним зајмом може се и конверзија извести.

§. 11.

Тражиоцима зајма имају саборском одбору писмено поднети ове исправе:

1.) ако се у хипотеку нуди земља, за коју постоје катастрални поседовни записници (валовнице:)

а) извод из књиге о непокретнинама (грунтовнице)

б) катастрални — поседовни — лист (извод из валовнице)

в) званичан исказ годишње земљарине

г) или поред исказа год. земљарине и процену судску.

2) ако се у хипотеку нуде земље, за које још не постоје катастралне поседовне књиге, или куће и друге зграде:

а) извод из грунтовнице,

б) званичан исказ годишње разредне или најамне кућарине, а евентуално и обоје.

в) процену судску.

§. 12.

Молбенице тражилаца зајма расправља саборски одбор у првој седници, која долази иза поднеска њихова и има решити све молбе, које су до седнице приспеле, у колико их делегација није решила.

Ако која молбеница не би била у смислу претходног §-а обложене, има се тражиоцу зајма уз означење недостатка президијалним путем вратити најдаље три дана по пријему у уруџбени записник.

§. 13.

Одобрени зајам издаје се молиоцу зајма или његову пуномоћенику правовољано исказаном, кад се уруче благајници срп. народно-црквен. фондова и заклада ове исправе:

1.) задужница о одобреној најамној своти издана по обрасцу прописаном по саборском одбору, а по кр. јавном бележнику или надлежном кр. среском (котарском) суду легализована, а са клаузулум грунтовног уреда о укњижби.

2.) најновији извод из грутовних књига.

3.) судска одлука о укњижби.

4.) сведоџба о плаћеној пристојби за укњижење.

5.) полица о осигурању зграда против штете од пожара.

6.) сведоџба опћинског звања о истоветности (идентитету) лица тражиоца зајма, или пуномоћеника му са преедаваоцем ових исправа, даље

7.) кад правни заступник (фиишкал) српских народно-црквених фондовва по прегледу свих под тачком 1—5 наабројаних исправа на обвезницу стави своји власторучним потписом утврђену изјаву, да је зајам правилно грунтовно осигуран и да се може исплатити, најпосле

8.) кад тражилац зајма писмено потврди пријем зајамне своте у присутности двају сведока.

§. 14.

Камата и амортизациони оброцци плаћају се полу годишње унапред и тоо: 1. јануара и 1. јула сваке године. Са дужником се могу и други полугодишњи роккови уговорити.

§. 15.

Ако који дужник не плати доспеелу камату или амортизациони оброк на време, или најдуже месец и по дана иза доспелости, има платити затезну камату (камату на камату) у постотку који ће одредити саборски одбор.

§. 16.

Ако се дужник одоцни са плаћањем камате преко пола године, за коју се има камата или амортизациони оброк унапред платити, властан је саборски одбор како главницу, тако и доспелу камату и затезну камату судским путем без отказа истерати, и то сумарним односно мандатним поступком.

§. 17.

Дужник је властан добивени зајам уз претходни тромесечни отказ вратити и то у једанпут или делимице, али је дужан и сваки део, који жели отплатити, такође на три месеца унапред отказати.

Амортизациони зајмови могу се само у одређеном року вратити. Ко жели пре тога рока зајам вратити, дужан је накнаду (наплату за сторнирање) дати, коју ће саборски одбор установити, а која иде у ½ на управне трошкове, а ½ у фонд, из којег је новац био дан.

§. 18.

Саборски одбор отказује дужнику зајам шест месеци унапред.

§. 19.

Кад дужник прода непокретнину оптерећену тражбином срп. црквен. фондова и заклада, може саборски одбор купца оптерећене непокретнине примити за дужника на место старог, али нови дужник мора издати изјаву, да прима на себе дуг под истим уветима као и пређашњи дужник, т. і. да прихваћа све услове обвезнице и да постаје особним дужником.

§. 20.

Исплати ли дужник свој дуг, тада му се изда обвезница и брисовна намира или очитовање за брисање.

§. 21.

Почетком године има се господину министру председнику поднети исказ о одобреним зајмовима у прошлој години. У том исказу има поред назнаке дужника и исплаћене зајамске своте бити изнесена површина хипотекарних некретнина и њихова вредност.

§. 22.

Сва досадања наређења и одредбе за издавање зајмова из срп. нар. црквен. фондова и заклада, које су до сада постојале, стављају се овом уредбом изван снаге.

У Срем. Карловцима, 5. (18.) јуна 1911.

Одбор за предлоге.

НОВИ САД, 13. јуна 1911.

— **Затварање српског народно-црквеног сабора и архијерејског Синода.** Јуче, у недељу, завршио је српски народно-црквени сабор и архијерејски синод свој рад те је кр. комесар Јулије *Рохоњи* и сабор и синод прогласио закљученим.

Седницу народно-црквеног сабора је у 12 сахата отворио потпредседник др. Душан *Пелеш*. Пошто је прочитан записник, покушао је Мита *Клицин* да прокријумчари изјаву о саопштењу кр. комисара сабору, коју изјаву у сабору Клицин *није* изговорио. Та автономна контрабанда Мите Клицина је *спречена* те је за тим отишло изасланство саборско по кр. комисара, који је уз војничке почасти, а праћен патријархом, епископима и саборским изасланством дошао у сабор и изјавио ово:

„Штовани саборе! Пошто је задржање сабора устројством одређено време истекло, а и сабор је поводом овогодишњег заседања на дневни ред стављене предмете посвршавао, на темељу превишње дозволе Његова царског и апостолског краљевског Величанства од 22. маја 1910. године сазвани српски православни народно црквени сабор овим затварам.“

На то је патријарх благодарио на милости Њ. В. краља, што је у два маха дозволио састанак овог сабора и замолио је кр. комисара, да изрази Њ. В. краљу хомагијалну верност српскога народа.

Кр. комисар је после тога отишао, а за тим је састављен и оверен записник ове седнице. На послетку је потпредседник др. Душан *Пелеш* срдачним речима благодарио посланицима на истрајности у напорном и обилатом раду овога сабора и закључио је седницу.

Посланици већине — јер радикала у тај мах ни једног није било у сабору — бурно и одушевљено поздрављаху уваженога потпредседника саборског *дра Душана Пелеша*, тога врлог Србина, који је за време шестонедељног заседавања овога сабора, што је *од свих досадашњих сабора наших највише урадио*, показао редак пример издржљивости, такта и присебитости у често врло тешким положајима. Овакав човек, као што је др. Душан Пелеш, заслужује признање целога нашега народа и можемо се радовати, што за наше автономне послове имамо тако одличну снагу, као што је др. Душан Пелеш.

Радикалски посланици су за време комисарова говора били присутни у приличну броју, јер су мислили и очекивали, да ће сабор односно његова већина добити неку врсту „dorgatorium“-а, што није приступио коначном уређењу автономије. Али тај „dorgatorium“ није наступио и радикали ошвађени стругнуше Перси, да тамо један другог теше због ужасних „пригодица“ радикалских, због којих ће ти несретни „народњаци“ сада и **пред судом** одговарати.

После закључења сабора отишао је кр. комисар у двор и у синодалној дворани пред искупљеним члановима синода изјавио је ово: Пошто је архијерејски синод, који је сазван превишњим решењем од 6. маја о. г., свој посао коначно завршио, то на основу добивеног превишњег овлаштења данас затвара синодске седнице.

Патријарх је у име своје и у име преосвећене браће епископа замолио кр. повереника, да на подножје превишњега престола изволи изразити лојалност и верност православног српског епископата, а пошто је овај синод све у расправу узете предмете једногласним закључцима прихватио, то моли кр. комисара, да све решене предмете препоручи Његову Величанству на превишњу потврду.

Уз трократно: »Живео краљ!« кр. комисар и епископат су се повукли у своје одаје.

Упада у очи, да патријарх у свом говору у сабору *није* молио кр. комисара, да и саборске закључке препоручи на потврду, како је то учинио у синоду.

Политички преглед.

— **Црногорско-турски односи.** »Београдским Новинама« пише њихов стални дописник из Цариграда: Младо-Турци су се једва једном отресли бесних сугестија и сада су потпуно уверени, да Црна Гора није имала, нити има ама баш ничега заједничкога са Малисорима и Миридитима, који су јој давнашњи непријатељи, иако им импонује јунаштво Црногораца.

Бечки трикови не имадоше дејства, а сада се може говорити о побољшању односа између Црне Горе и Турске.

Говори се, да ће Црна Гора одмах, чим Турска донекле среди своје домаће послове, повести са Цариградом преговоре о решавању постојећих питања и отклањању спорова. Преговори ће се водити легалним путем и Црна Гора ће позвати сигнатарне силе берлинског уговора, да Турску, ако се буде колебала, приморају, да испуни тачке, на што је сили један међународни уговор.

Још ће *Црна Гора тражити, да јој се надокнаде издаци*, што их је имала за време устанка у Арбанији, јер је *лечила рањене турске војнике и устанке*, које је толико времена и издржавала.

Сем регуловања границе, уступања неких места Црној Гори, на која има права међународним уговором, регуловања Дрима и Бојане и осушењем Скадарскога Блата, Црна Гора захтеваће, да се чим пре веже са Србијом жељезницом, која би по-

лазила од Бара и ишла на Скадар, Призрен, Приштину и Мрдаре.

Чим се умири Арбанија, Краљ Никола ће, као што је јављено, доћи султану у походе.

Види се из свега, да су се односи међу Црном Гором и Турском знатно побољшали и поред инсинуација и недостојних клевета бечке полузваничне штампе.

— **Арбанаски устанак.** Са Цетиња јављају 11. јуна ово: Краљ је изјавио пред дипломатским кором на Цетињу своје мирољубиве намере, ангажујући турскога посланика, да оде на границу и састане се са главарима арбанаским и објави им, које ће им све концесије Порта учинити. Посланик је пристао и отићи ће у Подгорицу, где ће се у турскоме конвулату одржати састанак посланика и арбанаских првака.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 13. јуна 1911.

— **За места у Српском Учитељском Конвикту у Новом Саду** за ђаке средњих школа и стручних школа мушког и женског пола ваља се пријавити најдаље до 8. јула о. г. по нов. кал.

Услови за примање и правила друштвена дају се бесплатно, а пријавити се ваља за то или председнику г. Аркадију Варађанину или надзорнику конвикта г. дру Милану Петровићу, професору.

— **† Рада Пауновић.** У Левову санаторијуму у Бечу умро је ономад Радивој **Пауновић**, велепоседник вуковарски и народни посланик на хрватско-славонском сабору. Покојни Рада беше још млад човек. Он је као ваљан и родољубив Србин живо учествовао у сваком корисном народном послу те му је народ за то и поклонио своје поверење, одликовавши га избором за посланика.

Нека је врсном покојнику лака земља и вечан спомен!

— **Упражњено место среског лечника у Тителу.** Именовањем дра Павла Турског, среског лечника у Тителу, за жупанијског физика бачке жупаније упражњено је место среског лечника тителског среза. Сад 27. о. м. излази рок стечају. По себи се разуме, да је питање о попуњењу тога места на дневном реду у целоме срезу, у ком у јако претежној већини живе Срби. Пре кратког времена попуњено је место среског лечника у Ст. Бечеју. Велики жупан је именовао на то место једног Чивутина. Па та иста судба изгледа да очекује и тителски срез. Мошорински доктор, Чивутин, јавно се хвали, да је сигурин, да ће он на то место доћи. Може и бити. За њега ради сресни начелник тителски. Треба му, како изгледа, управитељ за Шајкашку Штедионицу у Тителу, јер је др. Турски то био. У бачкој жупанији има око 160 хиљада Срба. Ова жупанија има 13 срезова и толико среских лечника и *од тих 13 места на један није могао Србин заузети.* Да ли је то справедљиво? На то питање чекамо одговора од Срба жупанијских представника, а очекујемо и од г. великог жупана, да задовољи и нас Србе у овој жупанији, а нарочито у тителском срезу.

Шајкаш.

— **Видовдански дар.** Њ. Св. српски патријарх Лукијан Богдановић наручио је 800, а игуман Сергије Попић 200 егземплара брошуре дра Милана Костића: »Алкохол и злочин«, да се као Видовдански дар раздели међу српски народ о Видовданској слави у манастиру Раваници. То је леп пример, на који треба да се угледају сви родољубиви Срби, у првом реду свештеници и учитељи, те да о црквеним славама, манастирским и сеоским, шире међу народ ову малу, а корисну књижицу, коју најбоље препоручује већ та чињеница, да је она за кратко време штампана и распачана у 20 хиљада примерака.

— † **Драгиња Беријка рођена Димитријевићева.** У Суботици је 11. (24.) о. м. испустила је своју млађану душу госпођа Драгиња *Беријка* рођ. Димитријевићева у 25. години свог живота. Њена прерана смрт завила је у црно поред супруга јој и одличну породицу нашега пријатеља г, Светозара *Димитријевића*, пароха суботичкога, и супруге му госпође *Јулке*, који су у покојници изгубили своју милу ћерку. За покојном Драгињом тугује шест сестара и три брата, а тешко је ожалошћен смрћу ове примерне Српкиње и наш уважени пријатељ г. Лаза *Обреновић*, градски сенатор у Ср. Карловцима, који је у покојници изгубио сестричину. Нека је доброј покојници лака прна земља и вечан спомен међу нама!

— **Поновни избор посланика за срп. нар. црквен. сабор у Мокрину.** Дана 10. (23.) о. м. пишу нам ово: 10. (22.) ов. м. обављен је избор посланика за мокрински срез. Исход је овај: световни кандидат Христифор *Свирчевић* је изабрат са 92 гласа, *Лошић* је добио 41. Свештенички кандидат М. *Јовановић* добио је 89 гласова а Глиша *Стајић* 42. Резултат ће се објавити у недељу, док се изборни записници споје и испореде са онима у врањевачком изборном срезу. Међутим сигурно је, да је г. Стајић изабрат са 2—3 гласа већине. Прошлог пута је пао са 2 гласа. Кад се узме да је Јовановић прошлог пута имао 96, а сад 89, разлика је 7. Г. Стајић прошлог пута имао је 44, сад 42, мање 2, у свему разлика 5, одбивши 2, остаје 3 гласа већине.

О току избора би се дало врло много писати, али би било *стид*, износити тако ружне, циганске ствари. *Радикали* су *тако фанатизовани*, да, ако овако дуго потраје и остане, заиста прети опасност свима установама нашим. Они су *неприступачни разлозима*, њих не веже ништа, ни резон, ни наредбе претпостављених власти; они су, веле, *на-а-род*, они су силни, они су у праву! Не дозволише мањини ни поровоју ни члана и изборни одбор, све потрпаше своје. Чак су претили конзист. изасланику г. Милану *Петровићу*, да ће га бацити напоље, и толико га тероризираше и инзултираше, да је заиста похвале вредно његово стрпљиво, свесно и родољубиво држање и присебитост, те се могао избор извршити. Те ларме, галаме, терора, сваће, врећања, не беше на свету. То се не даје описати. Човеку мора румен стида ударити у лице, какви смо, како схваћамо појам избора, и како вршимо своја автономна права. То је, ето, плод демагошког семена, које су радикални прваци у народ усадили и опили га толико, да је скоро подивљао у оваким приликама. Из Кикинде је дошао читав штаб: Др. Веселиновић, Чика-Мата, газда-Јоца Будиша и други у помоћ, ал' у заман труд, претрпеше пораз, изгубише свештеничког посланика у овоме срезу. Госп. Мил. Јовановић је дакле ослобођен тешког и трудног задатка, и моћи ће сад више времена и труда посветити својим милим Карловљанима, којима је одиста јако омиљен. Моћи ће више времена и рада посветити на пример у пословима око земљорадничких задруга. Е, па и то је дужност и корист за народ! Зато нека га Бог поживи!

=

— **Промоција два Србина.** Из Клужа нам пишу ово: Данас 24. јуна 1911. промовисан је на клушком универзитету на част доктора правних наука Стеван Поповић, а за доктора државних наука Милош витез Кнежевић. Желимо младим докторима много среће у будућем животу и очекујемо, да ће својом спремом и радом порадити на бољитку српског народа. Живели млади Срби доктори!

Новости са стране.

— **Монте Карло.** Према вестима из Монте Карла предстоји промена у тамошњој коцкарници и коцкарској касини. Данашњи директор установе Блан иступио је из касине, а на његово место долази Марк, познати белгијанац, који има коцкарске касине у Паризу (раније у Остенду) Сан Себастијану, Мајиру и Брислу.

— **Несрећа у Лондону.** Кад су се прошле суботе енглески краљевски супружници враћали са коњских трка у Аскоту, уплашили су се коњи у краљевским колима и полетели у масу, која се такође враћала са трка. Једанаест дечака било је тим поводом тешко рањено, а међу њима двојица смртно. Дечаци су стајали пред двором у намери, да поздраве краља и краљицу. Догађај је јако упливисао на нерве краљичине и она је јако ожалошћена због несреће, која се догодила.

НОВИЈЕ.

Подгорица, 12. јува. Устаници из племена Шаља пробили су се кроз турску војску после љутога боја на Цијевној Вукељи, и сјединили су се с устаницима из Климента. Погинуло је девет турских војника, а рањено је више од четрдесет.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Колера у Трсту.

Трст, 13. јуна. На пароброду »Океанији« умрла је нека Софија *Брајнер* од *азијске колере.*

Бугарско четништво.

Солун, 13. јуна. До сада је 11 бугарских војвода почело скупљати чете.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца

		13. јуна 1911.
Пшеница нова	К	12·50—·—
Пшеница стара	„	11·80—·—
Зоб	„	9·50—·—
Јечам	„	6·50—·—
Нови кукуруз окрњен	„	7·20—7·30
Лањик	„	11·—
Мувар	„	8·—
Пасуљ	„	10·—

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	80—82
Свињи тешки по кили	1 К	00—·30
средњи „ „	1 „	00—·20
„ лаки „	1 „	00—19
„ мршави пар 200—240	„	
Геоци по кили	1 „	20—24
Јагњци по кили	„	78—80
Овци по пару 30-36	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	00—40
Јаја 8 комада	„	—40

Србине,

не испуштај земљу из шака,

јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмеран народни губитак сигурна и неизбежива народна пропаст, највеће српско народно издајство!

Сваки је занат златан, а најбољи је онај занат, кога се прави човек људски прими.

Спремајте омладину за све корисне, напредне, привредне послове и струке.

Народ, који није напредан, који нема јаког средњег сталежа, такав народ прегазиће други пре а после.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

УМОЉАВАМ

моје **штоване ДУЖНИКЕ**, да ми дуг, који ми дугују, у року од 15 дана изволе измирити, иначе ћу им преко јавности имена изнети.

Срем. Карловци.

307 1—1 **Звонимир.**

НА ПРОДАЈУ.

Због болести продајем моју добро уведену књижару.

Коста Ђ. Чавић

305 3-3 **Нови Сад,**

ПРОМЕСЕ

Бечко-комуналне срећке

од 1874. године.

Главни	згодитак	К	300.000·—
1	„	по „	20.000·—
1	„	„ „	10.000·—
5	згодитака	„ „	2.000·—
12	„	„ „	500·—
2180	„	„ „	340·—

Жребање 1. јула 1911. год.

Цена К 18·—.

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

деон. друштво

у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

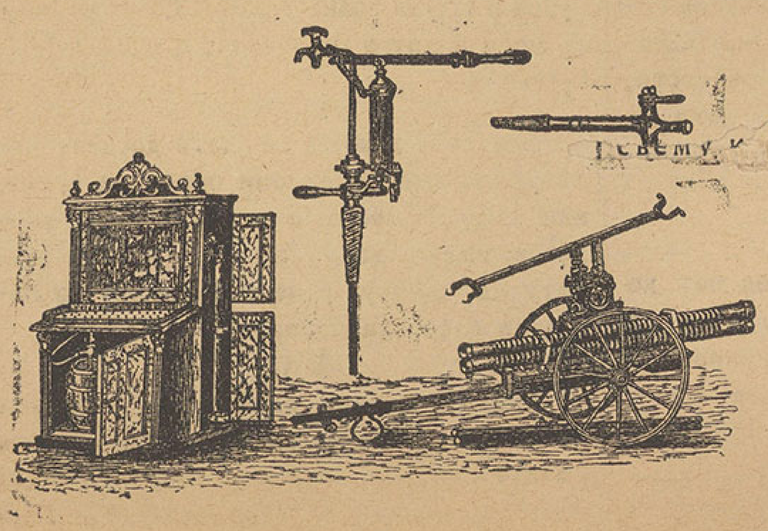

ПРВА СРПСКА ЛИВНИЦА МЕТАЛА

ДАНИЛА НЕДУЧИНА У Н. САДУ

Темеринска улица бр. 15.

Израђује сваковрсне делове за парне машине. — Нарочито прероручујем гостионичарима сопствен проналазак пивских апарата за лађење пива, који се не састоји из смотаних цеви, него је ливен цинен казан, који је једноставан, а врло погодан, да се на лак начин може испирати, а може да ради са угљеном киселином или пумпом. 235 5-6

Даље примам све преоправке за ватрогасне шприце, као и све у ову струку спадајуће послове.

Купује по највишој цени стари бакар, цин, олово и т. д.

Моја радионица је удешена разним машинеријама, које електрична струја покреће.

Потребујем два шегрта.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браника«.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«.